

ZANIMIVE ODONATOLOŠKE NAJDBE Z OBMOČJA RUDNIŠKEGA JEZERA V KOČEVJU

Objavljenih podatkov o favni kačjih pastirjev na Kočevskem je izjemno malo. Sploh prvi odonatološki prispevek za območje Ribnice in Kočevja, s seznamom 27 vrst kačjih pastirjev, podajata KIAUTA & KIAUTA (1994). Za okolico Ribnice je podatke o 17 vrstah kačjih pastirjev prispeval VOLIČ (1995), ki pa v okolici Kočevja ni raziskoval. Leto kasneje sta v srednješolski raziskovalni nalogi HREN & KLUN (1996) na ribniško-kočevskem območju zabeležili 31 vrst kačjih pastirjev, med njimi tudi 6 novih vrst za raziskovano regijo, kar je dvignilo število dotlej zabeleženih vrst v okolici Ribnice in Kočevja na 37. Iz kart razširjenosti v *Atlasu kačjih pastirjev (Odonata) Slovenije z Rdečim seznamom* (KOTARAC, 1997), lahko za okolico Ribnice in Kočevja okvirno razberemo pojavljanje okoli 35 vrst kačjih pastirjev. Kasneje odonatološke raziskave, vsaj glede na objavljene podatke, v tem delu Slovenije niso potekale.

Rudniško jezero se nahaja v neposredni bližini Kočevja in je skupaj z zaledjem opredeljeno kot naravovarstveno pomembno območje oz. naravna vrednota. V odonatološkem oziru ne gre za popolno belo liso na Kočevskem, saj sta tukaj 7 vrst kačjih pastirjev zabeležila že KIAUTA & KIAUTA (1994), 14 vrst pa sta našli HREN & KLUN (1996). V vsebinsko bogati zloženki o naravnih lepotah in naravovarstveni vrednosti Rudniškega jezera, navajata PERUŠEK & MOZETIČ (2000) med kačjimi pastirji 15 vrst, posebej pa omenjata dotlej znani ogroženi vrsti pegastega lesketnika *Somatochlora flavomaculata* in malinovordečega kamenjaka *Sympetrum fonscolombii*. Do leta 2011 je bilo tako po objavljenih in dostopnih virih za območje Rudniškega jezera v Kočevju znanih skupno 17 vrst kačjih pastirjev (TABELA 1).

Z namenom preliminarne inventarizacije favne kačjih pastirjev v okviru idejnih načrtov za izgradnjo zdraviliškega in rekreacijskega središča na območju Rudniškega jezera v Kočevju, sem v odmerjenem obsegu enega terenskega dneva, na raziskovanem območju 15. avgusta 2011 izvedel odonatološko terensko vzorčenje. Ob lepem sončnem vremenu sem na jezeru in v bližnji okolici zabeležili pojavljanje skupno 13 vrst kačjih pastirjev. Rezultati terenskega dela so pregledno združeni v tabeli, v kateri je predstavljen celoten seznam vrst kačjih pastirjev, ki doslej znane z območja Rudniškega jezera v Kočevju (TABELA 1).

Na ožjem območju Rudniškega jezera v Kočevju je bilo med priložnostnimi in nesistematičnimi raziskavami doslej skupno zabeleženih 24 vrst kačjih pastirjev. Seveda tudi moje enodnevno terensko delo sodi le v kategorijo priložnostnih opazovanj, kljub temu pa je postreglo z nekaj zelo zanimivimi najdbami.

TABELA 1: Seznam 24 vrst kačjih pastirjev, ki so doslej znane z območja Rudniškega jezera v Kočevju. V stolpcu »LATINSKO IN SLOVENSKO IME« so po družinah razvrščene zabeležene vrste kačjih pastirjev, pri čemer so ogrožene vrste označene s temnejšo barvo. V stolpcu »RDEČI SEZNAM« je v krepkem tisku predstavljen status ogroženosti posamezne vrste po uradnem Rdečem seznamu. V stolpcu »UREDBA« so označene vrste, ki so zavarovane z Uredbo o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Priloga 1A in/ali 2A). V naslednjih 2 stolpcih je z zvezdico označena omemba posameznih vrst v literaturnih virih, v predzadnjem stolpcu pa so z zvezdico označene še najdbe vrst v pričujoči enodnevni raziskavi sredi avgusta 2011.

	LATINSKO IN SLOVENSKO IME	RDEČI SEZNAM	UREDBA (PRILOGA)	KIAUTA & KIAUTA (1994)	HREN & KLJUN (1996)	M. BEDJANIČ 15. AVGUST 2011	POVZETEK
1.	<i>Calopteryx splendens</i>				*	*	*
2.	<i>Calopteryx virgo</i>					*	*
3.	<i>Lestes barbarus</i>	RANLJIVA (V)			*		*
4.	<i>Lestes dryas</i>	PRIZADETA (E)	1A & 2A		*		*
5.	<i>Lestes virns vestalis</i>	PRIZADETA (E)	1A & 2A		*		*
6.	<i>Platycnemis pennipes</i>			*	*	*	*
7.	<i>Coenagrion puella</i>					*	*
8.	<i>Enallagma cyathigerum</i>			*		*	*
9.	<i>Erythromma lindeni</i>	RANLJIVA (V)			*		*
10.	<i>Ischnura elegans</i>			*		*	*
11.	<i>Pyrrhosoma nymphula</i>					*	*
12.	<i>Aeshna affinis</i>	RANLJIVA (V)			*		*
13.	<i>Aeshna mixta</i>			*	*		*
14.	<i>Anax imperator</i>				*	*	*
15.	<i>Somatochlora flavomaculata</i>	RANLJIVA (V)				*	*
16.	<i>Somatochlora meridionalis</i>					*	*
17.	<i>Crocothemis erythraea</i>					*	*
18.	<i>Libellula depressa</i>				*		*
19.	<i>Orthetrum brunneum</i>			*			*
20.	<i>Orthetrum cancellatum</i>			*		*	*
21.	<i>Sympetrum fonscolombii</i>			*			*
22.	<i>Sympetrum meridionale</i>	REDKA (R)	1A		*		*
23.	<i>Sympetrum sanguineum</i>				*	*	*
24.	<i>Sympetrum vulgatum</i>				*	*	*
	POVZETEK (Σ spp.)	7	3	7	14	13	13

Tako kar 7 vrst doslej na območju Rudniškega jezera v Kočevju še ni bilo najdenih, mednje pa sodijo grmiščna zverca *Lestes barbarus*, obrežna zverca *Lestes dryas*, loška zverca *Lestes virens vestalis*, prodni paškratec *Erythromma lindenii*, višnjeva deva *Aeshna affinis*, modri ploščec *Libellula depressa* in sredozemski kamenjak *Sympetrum meridionale*. Posebej zanimivo je, da obrežna zverca *Lestes dryas*, loška zverca *Lestes virens vestalis*, prodni paškratec *Erythromma lindenii* in sredozemski kamenjak *Sympetrum meridionale*, doslej s širše okolice Kočevja še sploh niso bile znane.

SLIKA 1: Loška zverca *Lestes virens vestalis* doslej na Kočevskem še ni bila zabeležena. (Foto: M. Bedjanič)

Če le na kratko preletimo najdbe posameznih najbolj zanimivih in hkrati tudi ogroženih vrst, lahko ob vsaki zapišemo še nekaj besed z vidika njihove siceršnje razširjenosti in ogroženosti. Grmiščna zverca *Lestes barbarus* je raztreseno razširjena po vsej Sloveniji. Najdemo jo ob močvirjih in mlakah, ki se lahko poleti tudi popolnoma izsušijo. Nedaleč od Rudniškega jezera sta pred poldrugim desetletjem posamične osebkke grmiščne zverce pri vasi Željne opazovali že HREN & KLUN (1996). Moje opazovanje posamičnih primerkov tako potrjuje prisotnost vrste v okolici Rudniškega jezera. Tudi obrežna zverca *Lestes dryas* in loška zverca *Lestes virens vestalis* imata podobne ekološke zahteve kot sorodna grmiščna zverca, sta pa pri izbiri bivališč še bolj občutljivi. V Sloveniji sta razmeroma redki in doslej na Kočevskem in Ribniškem še nista bili znani. Prav vse omenjene ogrožene vrste zverc sem opazoval severno od manjše mlake v depresiji severovzhodno od Rudniškega jezera. To območje s pestrim mozaikom močvirskih habitatnih tipov predstavlja pomembno bivališče ogroženih vrst kačjih pastirjev (SLIKA 2).

Tudi prodni paškratec *Erythromma lindenii* doslej na Kočevskem še ni bil zabeležen, znan pa je iz okolice Ribnice, kjer sta ga ob potoku Sajevec našli HREN & KLUN (1996). V avgustu je bil prodni paškratec razmeroma pogost ob vzhodni obali Rudniškega jezera, opazoval sem tudi odlaganje jajčec. Višnjeva deva *Aeshna affinis* v Sloveniji ni pogosta, čeprav se raztreseno pojavlja po vsej državi (KOTARAC, 1997). Nedaleč od Rudniškega jezera pri vasi Željne sta višnjevo devo opazovali že HREN & KLUN (1996). Sredi avgusta sem jo opazoval na več mestih okoli Rudniškega jezera, na prej omenjenem močvirnem območju severovzhodno od Rudniškega jezera, je parček odlagal jajčeca v močvirsko rastlinje sicer povsem suhega dela močvirnega travnika. Zelo me je razveselila tudi najdba sredozemskega kamenjaka *Sympetrum meridionale*, ki sem ga uspel fotografirati na taistem močvirnem območju severovzhodno od Rudniškega jezera, kjer se je spreletavalo nekaj samčkov.

SLIKA 2: Pogled na pisan mozaik močvirskih habitatnih tipov ob manjši mlaki v depresiji severovzhodno od Rudniškega jezera. Tukaj sem opazoval obrežno zverco *Lestes dryas*, loško zverco *Lestes virens vestalis*, višnjevo devo *Aeshna affinis* in sredozemskega kamenjaka *Sympetrum meridionale*. (Foto: M. Bedjanič)

V Sloveniji je sredozemski kamenjak tradicionalno opredeljen kot redka in ogrožena vrsta. Najnovejši pregled njegove razširjenosti v Sloveniji najdemo v prejšnji številki *Erjavecie* (BEDJANIČ ET AL., 2010), doslej pa vrsta s Kočevskega

še ni bila znana. Zaenkrat je o trajnem obstoju populacije te vrste na območju Rudniškega jezera še prehitro sklepati, čeprav se zdijo vodna in močvirska bivališča tukaj nedvomno primerna.

SLIKA 3: Sredozemski kamenjak *Sympetrum meridionale* je v Sloveniji redek. Nekaj podatkov je znanih iz Bele krajine, v okolici Kočevja pa je bil tokrat najden prvič. (Foto: M. Bedjanič)

Za pridobitev popolnejše slike o favni kačjih pastirjev Rudniškega jezera ter o velikosti in ogroženosti ter varstvenem pomenu populacij posameznih vrst, bi bile seveda potrebne več kot zgolj priložnostne raziskave, ki bi bile enakomerno razporejene v obdobju med aprilom in septembrom. V prihodnje si s tega delčka Kočevskega gotovo lahko obetamo še kakšno odonatološko zanimivost.

LITERATURA:

- BEDJANIČ, M., 2011. *Preliminarna ocena izvedljivosti načrtovane prostorske ureditve ob Rudniškem jezeru v Kočevju – kačji pastirji (Odonata)*. Elaborat za OIKOS d.o.o., Slovenska Bistrica. 23 str.
- BEDJANIČ, M., D. KLENOVŠEK, S. POLAK, A. ŠALAMUN & D. VINKO, 2010. Novi podatki in pregled pojavljanja sredozemskega kamenjaka *Sympetrum meridionale* v Sloveniji. *Erjavecija* 25: 5-14.
- HREN, A. & M. KLUN, 1996. *Prispevek k poznavanju kačjih pastirjev (Odonata) na ribniško - kočevskem območju*. Raziskovalna naloga, Gimnazija Kočevje, Kočevje. 41 str.
- KIAUTA, B. & M. KIAUTA, 1994. Dragonfly records from the districts of Ribnica and Kočevje, Lower Carniola, Slovenia (Odonata). *Opusc. zool. flumin.* 124: 1-8.

- KOTARAC, M., 1997. *Atlas kačjih pastirjev (Odonata) Slovenije z Rdečim seznamom: projekt Slovenskega odonatološkega društva*. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 205 str.
- PERUŠEK, M. & B. MOZETIČ, 2000. *Kočevsko (Rudniško) jezero*. Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana. 6 str.
- VOLIČ, I., 1996. Novi podatki o kačjih pastirjih reke Ribnice. *Exuviae* 2/1(1995): 13-14.

(M. BEDJANIČ)

NOVE NAJDBE BARJANSKEGA LESKETNIKA *SOMATOCHLORA ARCTICA* IN BARJANSKEGA SPRELETAVCA *LEUCORRHINIA DUBIA* NA POHORJU

V okviru projekta LIFE+ NARAVA z naslovom »Varstvo in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji – WETMAN 2011-2015«, sem v letu 2011 med drugim popisoval tudi kačje pastirje na izbranih pilotnih območjih na Pohorju (BEDJANIČ, 2011).

Na ovršnem območju Pohorja je bilo doslej zabeleženih 25 vrst kačjih pastirjev (BEDJANIČ, 2009; BEDJANIČ, 2011). Bolj kot samo število vrst, ki ni zelo visoko, dajejo odonatni favni Pohorja poseben čar in zanimivost predvsem barjanski posebnosti - barjanska deva *Aeshna juncea*, barjanski lesketnik *Somatochlora arctica* in barjanski spreletavec *Leucorrhinia dubia*. Vse tri vrste so v Sloveniji na južni meji strnjenege evropskega areala, so redke in posledično tudi ogrožene. Njihove ličinke živijo v barjanskih oknih, lužah in zamočvirjenih depresijah, ki so v različni meri zarasla s šotnimi mahovi in drugo barjansko vegetacijo. Kljub specifičnemu kemizmu barjanske vode, velikim temperaturnim nihanjem in drugim »neprijaznostim« gorskega podnebja, lahko preživijo le v natanko takem tipu naravnega življenjskega okolja. Ohranitev naravnih bivališč je zato zanje ključnega pomena.

Medtem, ko je barjanska deva na Pohorju in tudi sicer v Sloveniji nekoliko pogostejša, sta preostali barjanski vrsti mnogo redkejši. V nadaljevanju bom predstavil nekaj novih podatkov o njunem pojavljanju na Pohorju, zlasti na območju med Osankarico in Klopnim vrhom.

Tekom omenjenih terenskih raziskav na Pohorju sem pojavljanje barjanskega lesketnika in barjanskega spreletavca z najdbami nekaj ličink 8-V-2011 prvič potrdil na majhnem barju na Javorskem vrhu. Dne 21-VI-2011 sem tukaj opazoval nekaj osebkov in parjenje barjanskega spreletavca, 3-VIII-2011 pa sem tukaj opazoval še samčka barjanskega lesketnika. Obe vrsti se torej na tem majhnem območju uspešno razvijata, vendar so populacije majhne, njih velikost ocenjujem na največ 10-20 osebkov. Za obe vrsti velja, da je majhno območje barja na